

TECHNICKÉ VZDELÁVANIE AKO PLATFORMA VZDELANIA VO VÝTVARNÝCH ODBOROCH

DOVALOVÁ Dana, SR

Resumé

V odporúčaniach EÚ o základných zručnostiach, ktoré by mal človek získať vo svojom vzdelávaní, je uvedená aj technická zručnosť. V tejto súvislosti sa očakávalo, že nový školský zákon posilní postavenie technickej výchovy v systéme vzdelávania na základných školách, s cieľom zlepšiť odbornú prípravu mládeže a zvýšiť počet študentov v štúdiu technických odborov. V skutočnosti takéto posilnenie technického vzdelávania nenašlo oporu v štátnom vzdelávacom programe pre stupeň vzdelania ISCED 2 a postavenie technickej výchovy na základných školách bolo oslabené. Technické vzdelávanie je súčasťou štúdia nielen v stredných odborných školách technického zamerania, ale svoje nezastupiteľné miesto má aj vo výtvarnom umeleckom vzdelávaní. Technické zručnosti spolu s talentom sú základným východiskom pre štúdium umeleckých výtvarných odborov, čo je ďalší dôvod na posilnenie technického vzdelávania na základných školách.

Kľúčové slová: technické vzdelávanie, umelecké výtvarné vzdelávanie, technické zručnosti, štátny/školský vzdelávací program.

TECHNICAL EDUCATION AS A PLATFORM FOR VISUAL ART EDUCATION

Abstract

The EU recommendations on basic skills, that one should get in her/his education, involve also technical skills. In this context, it was supposed that the new Education Act will strengthen the position of technical education in the education system at primary schools, to improve vocational training of youth and increase the number of students studying in technical fields. In reality such strengthening of technical education did not find support in the state educational program for education level ISCED 2 and the status of technical education in primary schools has been weakened. Technical education is only part of the study in vocational schools with technical orientation, but it has its unique position also in visual art education. Technical skills along with a talent create a basis for the study of visual art disciplines, what is another reason to strengthen technical education at primary schools.

Key words: technical education, visual art education, technical skills, national/school education program.

Úvod

Obdobie po roku 2008 môžeme v súvislosti so školstvom charakterizovať ako obdobie reformy a zmien vo vzdelávaní. Učitelia základných i stredných škôl očakávali spružnenie a zlepšenie školského systému schválením nového školského zákona. Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) naozaj priniesol zmeny a nové možnosti smerovania stredných i základných škôl ako aj školských zariadení. Jednou z najvýznamnejších zmien bolo vydanie štátneho kurikula (štátny vzdelávací program) pre jednotlivé stupne vzdelávania, ktoré sa stalo základom pre vypracovanie školského vzdelávacieho programu pre každú školu. Štátny vzdelávací program umožňuje školám posilniť niektoré vyučovacie predmety

prostřednictvím disponibilných hodín. V súčasnej praxi je zameranie základných škôl dominantne na cudzie jazyky a počítačovú gramotnosť, k čomu v nemalej miere prispelo i zavedenie druhého cudzieho jazyka. Z pohľadu technického vzdelávania na základných školách štátny vzdelávací program úrovne ISCED 2 nepriniesol jeho posilnenie ale naopak oslabenie (napr. aj v zmysle hodinovej dotácie na vyučovanie tohto predmetu). Na stredné odborné školy tak prichádzajú i žiaci, ktorí nevedia pracovať s jednoduchým náradím ako skrutkovač či kladivo, ale na druhej strane ich nútime hovoriť dvomi cudzími jazykmi. K oslabeniu technického vzdelávania došlo aj na úrovni stredných odborných škôl, kde bolo posilnené všeobecné vzdelávanie na úkor odborných predmetov. V tomto prípade je nutné zvážiť priority, čo bude pre toho človeka v budúcnosti dôležité, či je naozaj nutnosť učiť sa povinne dva cudzie jazyky alebo zdokonaľiť sa v odborných zručnostiach (Hašková, Záhorec, 2008).

Technický základ získaný na základnej škole patrí spolu s výtvarným talentom medzi východiskové zručnosti pre štúdium na umeleckých školách výtvarného zamerania. Teda technika je základným prvkom nielen pre odbory technického zamerania, ale nachádza opodstatnenie i v humanitných smeroch, medzi ktoré môžeme v našom ponímaní zaradiť aj umelecké smery.

1 Problematika technického vzdelávania v kontexte základných škôl

V odporúčaniach EÚ o základných zručnostiach, ktoré by mal človek získať vo svojom vzdelávaní, je popri matematike a prírodných vedách uvedená aj technická zručnosť. V tejto súvislosti sme predpokladali, že nový školský zákon posilní postavenie technickej výchovy v systéme vzdelávania na základných školách, implementáciou smerníc a odporúčaní Európskeho parlamentu s cieľom zlepšiť odbornú prípravu mládeže, zvýšiť počet študentov v štúdiu prírodných a technických odborov (Kozík, Škodová, 2008). Musíme konštatovať, že takéto posilnenie technického vzdelávania nenašlo oporu v štátnom vzdelávacom programe pre stupeň vzdelania ISCED 2. Vyučovanie technických predmetov na základných školách je skôr na ústupe a ak nedôjde k zmenám v štátnom vzdelávacom programe, nemôžeme očakávať nápravu tohto stavu, pretože orientácia týchto škôl je skôr smerom k cudzím jazykom a informatike.

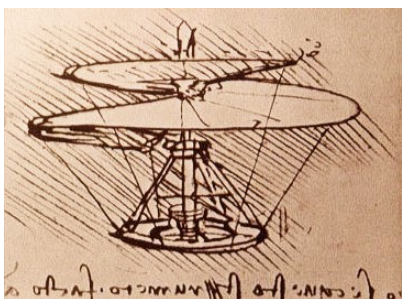
Zamestnávateľia v mnohých výrobných odvetviach upozorňujú na nedostatok najmä mladých kvalifikovaných pracovníkov. Novo nastúpený minister školstva SR deklaruje zámer realizácie zásahov a spôsobov usmerňovania počtov študentov jednotlivých stredných škôl (stredné odborné školy, gymnáziá). Hľadá cesty na revitalizáciu učebných odborov. Podľa nášho názoru by mal začať práve už na základných školách a posilniť postavenie technického vzdelávania na úrovni ISCED 2. Práve v tomto období sa formuje zameranie žiakov, kladú sa základy ich budúcej profesijnej orientácie, formuje sa ich vzťah k technickým či humánnym smerom. Toto je ten správny čas, aby prišli do kontaktu s rôznymi materiálmi, tvarovali ich, osvojovali si správne návyky práce s náradím, nástrojmi, nadobúdali vedomosti a určité zručnosti v základných technologických postupoch spracovania materiálov ako drevo, papier, plast, kov, textil a pod. Aby pochopili, akým spôsobom používame náradie, a to nielen vo svojom možno budúcom zamestnaní, ale i v bežnom živote pri elementárnych technických prácach v domácom prostredí.

2 Technické vzdelanie ako platforma pre štúdium odborov výtvarného umenia

Technické vzdelávanie na základných školách nepovažujeme iba za prostriedok, prostredníctvom ktorého žiakov smerujeme k voľbe budúceho povolania technického

zamerania, ale aj prostriedok všeobecného rozvoja ich osobnosti a v rámci toho napr. aj ako základ pre vzdelávanie sa v umeleckých výtvarných odboroch.

Pre svoju tvorbu každý výtvarník potrebuje disponovať určitými technickými zručnosťami, základmi technického kreslenia, pretože na týchto je postavený ďalší rozvoj jeho talentu. Ako príklad nám môže slúžiť dielo Leonarda da Vinciho. Osobnosť da Vinciho nám prezentuje úžasné prepojenie výtvarného umenia a techniky. Jeho tvorba je bohatá nielen na štúdium anatómie ľudského tela a malieb, ale i rôznych technických nákresov vlastných vynálezov (zariadení, strojov, zbraní a pod.), ktoré sú výsledkom jeho fantázie, technického myslenia a výtvarného talentu.

Obr.1 L. da Vinci, Vrtuľník

Obr. 2 Model vrtuľníka podľa
nákreсу L. da Vinciho

Obr. 3 L. da Vinci, Dáma
s hranostajom

Naše zdôrazňovanie prepojenosti rozvoja výtvarných zručností s technickým vzdelaním samozrejme nezakladáme na premise, že budúci maliar, sochár či grafik bude aj vynálezcom. V reálnej praxi však bez manuálnych zručností nemôže tvoriť. Sochár, keramik, používa rôzne náradia ako dláta, špachtle, kladivá na opracovanie kameňa alebo hliny. Odevný dizajnér nedokáže navrhovať realizovateľné modely bez toho, aby poznal vlastnosti textílií, technologické postupy spracovania odevov ako aj konštrukciu strihov. Štúdium sklárskych umeleckých odborov si vyžaduje od študenta technickú zručnosť, precíznosť a ovládanie technologických postupov tvárnenia, fúkania, brúsenia a rôznych spôsobov spracovania skla. S tvarovaním širokého spektra materiálov sa stretávajú aj priemyselní dizajnéri, ktorí svoje návrhy (dizajnu rôznych spotrebičov, zariadení, dopravných prostriedkov a pod.) zhotovujú nielen v digitálnej forme ale aj ako trojrozmerné modely v zmenšenej mierke. Musia teda mať výtvarné vzdelanie integrované s náležitými zručnosťami a poznatkami.

V súčasnosti je veľký záujem o štúdium grafického a fotografického dizajnu, kde je veľká časť praktických predmetov založená na práci s počítačom či fotoaparátom. Pre žiakov je po nástupe na štúdium veľkým prekvapením, že sa tu stretávajú s klasickými grafickými či fotografickými technikami, pracujú s rydlami, učia sa obsluhu, údržbu a nastavovaniu grafického lisu, oboznamujú sa s prácou vo fotoateliéri.

Záver

Vyššie uvádzané skutočnosti deklarujú potrebu a dôležitosť technického vzdelania pre ďalšie štúdium aj umeleckých smerov a považujeme ich za závažný argument pre posilnenie technického vzdelávania na základných a stredných školách. Technické vzdelávanie v rámci vzdelávacej oblasti človek a svet práce, kde sú zaradené predmety technika a svet práce, neumožňuje učiteľom zahrnúť širší rozsah postupov spracovania materiálov. Ak školský

vzdělávací program prevzal zo štátneho kurikula iba povinné minimum, tak žiaci majú dve hodiny týždenne, rozdelené do ročníkov 5 – 9. Za takéhoto stavu si práca učiteľa technickej výchovy vyžaduje obrovské majstrovstvo, aby pri tak malom počte vyučovacích hodín vzbudil záujem žiakov o štúdium na stredných odborných školách, nehovoriac o chabom materiálnom zabezpečení vyučovania, a zastaranom a nevyhovujúcom vybavení dielni na mnohých základných školách (Hašková, PISOŇOVÁ, BITTEROVÁ, 2011).

Technika nachádza uplatnenie v mnohých smeroch profesijného i spoločenského života, preto by sme mali podporiť rozvoj technického vzdelávania už od základných škôl a nie zmraziť ho, ako to spôsobuje štátny vzdelávací program pre úroveň vzdelávania ISCED 2 (Vargová, Noga, 2011). Všeobecné technické vzdelávanie je dôležité pre dosiahnutie technickej gramotnosti a prispieva k vyššej kvalite života. Nedocenenie toho vzdelávania je jednou z príčin nižšej vedomostnej úrovne slovenských žiakov najmä v kreatívnom a analytickom riešení problémových úloh (Ďuriš, 2005). Rozvoj všeobecného technického myslenia podporuje ďalšie napredovanie študenta aj v umeleckých výtvarných odboroch a vytvára mu širšie možnosti realizovania umeleckého zámeru.

Literatúra

1. ĎURIŠ, M. a kol. *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*, In: *Technológia vzdelávania*, roč. 13, č. 8, Slovidiac, Nitra, 2005, 12 – 14 s. ISSN 1338-1202
2. HAŠKOVÁ, A. – PISOŇOVÁ, M. – BITTEROVÁ, M. *Didaktické prostriedky ako optimalizačný faktor procesu vzdelávania*. Hradec Králové: Gaudeamus, FIM UHK, 2011. 274 s. ISBN 978-80-7435-160-0.
3. HAŠKOVÁ, A. – ZÁHOREC, J.: *Analysis of interest in natural science subjects – as a precondition of development of university education in technical branches* (Analýza stavu záujmu o prírodovedné predmety – ako predpoklad rozvoja univerzitného vzdelávania v oblasti technických vied). In: *Perspective in Education Process at Universities with Technical Orientation in Visegrad Countries*. Nitra: SPU, 2008. s. 34 – 39. ISBN 978-80-552-0148-1.
4. KOZÍK, T., ŠKODOVÁ, M. *Školská reforma z pohľadu technického vzdelávania*, In: *Technológia vzdelávania*, roč. 16, č. 8, Slovidiac, Nitra, 2008, 4 – 8 s. ISSN 1338-1202
5. PEČÍRKA, J., LUKASEY, A. *Život a dílo mistra Leonarda*. Colombus, 2005, 95 s. ISBN 80-7249-213-6.
6. VARGOVÁ, M., NOGA, H. *Technické vzdelávanie na základných školách v Slovenskej a Poľskej republike*, In: *DIDMATTECH XXIV, Problemy edukacji nauczycieli*, Kraków, Instytut Techniki UP Kraków, 2011, 82 – 88 s. ISBN 978-83-7271-678-1
7. www.minedu.sk
8. www.statpedu.sk

Lektoroval: Prof. PaedDr. Alena Hašková, CSc.

Kontaktná adresa:

Dana Dovalová, Ing.
Súkromná stredná umelecká škola, Škultétyho 1
949 11 Nitra, SR, tel. +421 908 180 268,
e-mail: danadovalova@gmail.com